

Υπατία η Αλεξανδρινή - Η μοναδική γυναίκα φιλόσοφος κι επιστήμονας της ύστερης αρχαιότητας, της οποίας ο ηθικός αυτουργός της δολοφονίας της, τιμάται ως «άγιος»(!) από την Εκκλησία

«Παρρησίας λαβόντες υπό του επισκόπου (Κύριλλου) οι Αλεξανδρείς έκαυσαν φρυγάνοις αυθεντήσαντες, Υπατίαν την περιβόητην φιλόσοφον, περί ης μεγάλη εφέρετο· ην δε παλαιά γυνή».

Ιωάννης Μαλάλας («Χρονογραφία», Λόγος 14ος)

«Στην Υπατία, που στην λάμψη σου, στα λόγια σου κλίνω γόνυ και υψώνω το βλέμμα μου προς τον έναστρο ουρανό του πνεύματός σου. Γιατί προς τον ουρανό τοξεύει η πράξη σου, προς τον ουρανό οδηγεί των λόγων σου η ομορφιά, θεϊκή Υπατία. Ω συ των πνευματικών επιστημών υπέρλαμπρο αστέρι».

Παλλαδάς («Ύμνος εις την Υπατίαν»).

Η Υπατία, η φιλόσοφος και μαθηματικός της Αλεξανδρείας δεν είναι γνωστή -όσο ίσως θα έπρεπε- στη χώρα μας.

Μια προσωπικότητα ολοκληρωμένη, γεμάτη ηθικές αρετές θάρρους, δύναμης,

δικαιοσύνης, ειλικρίνειας, σεβασμού και αφοσίωσης στα ιδανικά, τις αξίες και τα πιστεύω της. Από τις σπάνιες γυναικείες μορφές, που η ενασχόλησή της με τις κατ' εξοχήν για την εποχή, ανδρικές επιστήμες, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πνευματική κληρονομιά της ύστερης αρχαιότητας... Αυτή η πρώτη Ελληνίδα που θέλησε ν' ακολουθήσει το δρόμο της ανεξαρτησίας ενάντια στις προκαταλήψεις, αρνούμενη υποταγή σε ένα ανδροκρατούμενο κατεστημένο και στο θρησκευτικό φανατισμό, δέχτηκε την ευτέλεια και το διωγμό. Μέσα στη θαρραλέα μοναξιά και με όπλο τις γνώσεις της, αντιστάθηκε επιβάλλοντας τη γυναικεία φωνή ακόμη και μετά τη δολοφονία της. Ως την τελευταία ημέρα, ως την τελευταία ανάσα της, αντιμετώπισε με θάρρος κι επίγνωση ακόμη και τον ίδιο τον θάνατό της.

Η Αλεξάνδρεια του 4ου αιώνα μ.Χ. ήταν ο χώρος μιας μικρής επιστημονικής αναγέννησης και αυτή φωτίστηκε από την πιο διάσημη ανάμεσα στις γυναίκες επιστήμονες και φιλοσόφους. Για δεκαπέντε αιώνες η Υπατία θεωρείται ότι ήταν η μόνη γυναίκα επιστήμονας στην ιστορία. Ακόμα και σήμερα συχνά είναι η μόνη γυναίκα που αναφέρεται στην ιστορία των μαθηματικών και της αστρονομίας. Αυτή η ευγενής γυναίκα ξεχωρίζει στις σελίδες της ιστορίας σαν η μεγαλύτερη από τους μάρτυρες παγανιστές.

Η ζωή της

Όταν γεννήθηκε η Υπατία γεννήθηκε την 25η Νοεμβρίου του 364 μ.Χ., η διανοητική ζωή της Αλεξάνδρειας βρισκόταν σε κατάσταση επικίνδυνης σύγχυσης. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία γινόταν χριστιανική και όλο και πιο συχνά δεν ήταν μόνο ο χριστιανός ζηλωτής που έβλεπε αιρέσεις και σατανισμό στα μαθηματικά και στην επιστήμη: «οι μαθηματικοί έπρεπε να κατασπαραχθούν από θηρία ή να καούν ζωντανόι» (McCabe). Μερικοί από τους χριστιανούς Πατέρες αναβίωσαν τις θεωρίες της επίπεδης γης και του σύμπαντος ως στερέωμα. Στην Αλεξάνδρεια ο Θεόφιλος, Πατριάρχης Αλεξάνδρειας, υποκινούσε βίαιες συγκρούσεις μεταξύ παγανιστών, Εβραίων και Χριστιανών. Δεν ήταν μια και τόσο ευμενής εποχή για να είναι κανείς επιστήμονας, ή φιλόσοφος .

Ο πατέρας της Υπατίας, ο Θέων, ήταν μαθηματικός και αστρονόμος στο Μουσείο. Επέβλεπε από κοντά κάθε πλευρά της εκπαίδευσης της κόρης του. Ο Θέων έκανε εξαιρετικά σχόλια στα έργα δύο παλαιότερων σπουδαίων αλεξανδρινών μαθηματικών και φιλοσόφων, του Πτολεμαίου και του Ευκλείδη. Ο Θέων ήταν ο τελευταίος λόγιος που καταγράφεται ως μέλος του Αλεξανδρινού Μουσείου. Αξίζει να σημειώσουμε πως τόσο ο Θέωνας όσο και η κόρη του Υπατία, είχαν αλεξανδρινή υπηκοότητα, κάτι που εκείνη την εποχή ήταν δύσκολο κανείς να

αποκτήσει, μιας και την υπηκοότητα την παραχωρούσε ο ίδιος ο βασιλιάς (σε περιορισμένο αριθμό ατόμων κυρίως ελληνικής καταγωγής). Σύμφωνα με το μύθο, ήταν αποφασισμένος να γίνει η κόρη του ένα «τέλειο ανθρώπινο ον» (ήταν η εποχή που οι γυναίκες θεωρούνταν κάτι παρακάτω από άνθρωποι)! Η Υπατία ήταν πραγματικά μια ξεχωριστή νέα. Ταξίδεψε στην Αθήνα και την Ιταλία και εντυπωσίαζε όσους συναντούσε με την εξυπνάδα και την ομορφιά της. Έτσι λοιπόν δίπλα στον πατέρα της η Υπατία έλαβε εξαιρετική μόρφωση, την οποία ανέπτυξε και καλλιέργησε σε τέτοιο βαθμό, ώστε τελικά τον ξεπέρασε.

Σπούδασε στη νεοπλατωνική σχολή του Πλούταρχου του Νεότερου και της κόρης του Ασκληπιγένειας στην Αθήνα και ανατράφηκε στις θεμελιώδεις αρχές της Πλατωνικής Σχολής. Την εποχή εκείνη υπήρχε διάκριση μεταξύ των νεοπλατωνικών σχολών της Αλεξάνδρειας και της Αθήνας. Η σχολή της Αθήνας τόνιζε περισσότερο τη μαγεία και την απόκρυφη επιστήμη. Αλλά για τους Χριστιανούς, όλοι οι Πλατωνιστές ήταν επικίνδυνοι αιρετικοί. Οι νεοπλατωνικοί ήταν ασκητικοί και παρέπεμπαν στον Πυθαγόρα, ο οποίος είχε διδάξει ότι η σοφία επιτυγχάνεται μέσω της αποχής. Αν και η Υπατία τηρούσε πιστά αυτές τις αρχές, δεν απαιτούσε από τους μαθητές της, που ήταν διαφόρων θρησκειών, ανάλογους περιορισμούς. Όπως κάθε φιλόσοφος της αρχαιότητας, έτσι και η Υπατία προσπαθούσε να βοηθήσει τους μαθητές της να αντιληφθούν την πραγματική ομορφιά της ζωής και την αληθινή γνώση.

Παρακολούθησε όμως και μαθήματα στη σχολή του Πρόκλου και επηρεάστηκε βαθύτατα από τη διδασκαλία του. Παραδίδεται ότι ο Πρόκλος διέκρινε μεταξύ των μαθητών του την Υπατία, όχι μόνο για τη διαλεκτική της οξύτητα, αλλά και για τη στέρεη μαθηματική της σκέψη. Ολοκλήρωσε τις σπουδές της στη σχολή του Ιεροκλέους, όπως προκύπτει από μαρτυρίες υστέρων συγγραφέων. Η φήμη της ως σπουδαίας φιλοσόφου διαδόθηκε μεταξύ των νέων συμμαθητών, στους οποίους άρχισε κατ' ιδίαν να διδάσκει τη θεωρία του Πλωτίνου και τη μέθοδο του διδασκάλου της Πρόκλου, την οποία είχε βαθύτατα αφομοιώσει. Και στις δύο σχολές έγινε αντικείμενο λατρείας -κατά τους ιστορικούς- για το εξάισιο κάλλος, όχι μόνο το πνευματικό, αλλά και το σωματικό. Ήταν τόσο ωραία στη μορφή και το ήθος, ώστε, καθώς λέει ένας βιογράφος της, «ερασθήναι τινά των προσφοιτώντων». Το θάρρος, παρρησία, διαλεκτική δύναμη και η σπάνια αναλυτική ικανότητα την καθιέρωσαν στις συνειδήσεις των συγχρόνων της.

Η Υπατία συνέχισε το έργο του πατέρα της, διδάσκοντας φιλοσοφία, μαθηματικά και αστρονομία. Η φήμη της εξαπλώθηκε γρήγορα, έχοντας ως αποτέλεσμα, από

όλα τα μέρη της αυτοκρατορίας να καταφθάνουν στην Αλεξάνδρεια για να σπουδάσουν φιλοσοφία.

Το Μουσείο είχε χάσει την υπεροχή του και η Αλεξάνδρεια τώρα είχε ξεχωριστά σχολεία για παγανιστές, για Εβραίους και για Χριστιανούς. Ωστόσο, η Υπατία δίδασκε σε ανθρώπους κάθε θρησκείας και μετά τον πατέρα της ανέλαβε μια Έδρα Φιλοσοφίας στην πόλη. Σύμφωνα με τον βυζαντινό εγκυκλοπαιδιστή Σουίδα, «ήταν επίσημα διορισμένη να ερμηνεύει το δόγμα του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη κ.ά.». Πολλοί μαθητές ερχόταν στην Αλεξάνδρεια ειδικά για να παρακολουθήσουν τις διαλέξεις της για τα μαθηματικά, την αστρονομία, τη φιλοσοφία και τη μηχανική. Το σπίτι της έγινε κέντρο διανοουμένων και συγκέντρωνε σχολαστικιστές που συζητήσουν επιστημονικά και φιλοσοφικά ερωτήματα.

Η φήμη της δρασκέλισε τα τοπικά σύνορα της αλεξανδρινής σχολής και έφτασε ως τη σχολή της Αντιοχείας, την οποία σε μεγάλο βαθμό επηρέασε. Αλλά και όλη τότε η φιλοσοφική και γενικότερα η πνευματική κίνηση δέχτηκε μεγάλη ώθηση από την επιστημονική πρωτοτυπία της σκέψης της.

Η Υπατία δεν παντρεύτηκε ποτέ και για αιώνες οι ιστορικοί αναρωτιόταν για την αγνότητά της. Χωρίς εξαίρεση, οι ελάχιστες ιστορικές αναφορές σε αυτή την παρθένο φιλόσοφο βεβαιώνουν την αρετή της, την ακεραιότητά της και την απόλυτη αφοσίωσή της στα ιδεώδη της Αλήθειας και του Δίκαιου.

Οι συνθήκες της εποχής

Η εποχή κατά την οποία έζησε η Υπατία δεν ευνοούσε την ευδοκίμηση τέτοιων πνευμάτων και ροπών. Φαίνεται ως περίεργο, αλλά η μακρινή αυτή εποχή παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με την εποχή μας, διότι αναδεικνύει γνωρίσματα, τα οποία συναντά κάποιος στους καιρούς μας: τότε, όπως και σήμερα, βρισκόταν ο κόσμος σε πολιτική ταραχή και σύγχυση. Επικρατούσε ανταγωνισμός των φύλων. Κυριαρχούσε θρησκευτικός και πολιτικός φανατισμός, αδιαφάνεια και έλλειψη ιδεολογικής καθαρότητας επεσκίαζε τις ψυχές και τα πνεύματα. Πάθη και μίσος και φόννοι δεν ήταν κάτι το άγνωστο.

Ο 4ος αιώνας χαρακτηρίστηκε από την προσπάθεια των αυτοκρατόρων, με εξαίρεση τον Ιουλιανό, να επιβάλουν τον χριστιανισμό ως κυρίαρχη θρησκεία στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Για το λόγο αυτό η νέα θρησκεία ήρθε αντιμέτωπη με τις υπόλοιπες θρησκευτικές και φιλοσοφικές τάσεις που υπήρχαν μέσα στο ρωμαϊκό κράτος. Ο νεοπλατωνισμός μάλιστα, αποτελούσε τον μεγαλύτερο «εχθρό», μιας

και αποτελούσε την πιο σοβαρή εναλλακτική λύση έναντι του Χριστιανισμού. Έτσι οι αυτοκράτορες, με μια σειρά διατάξεων προσπάθησαν να περιορίσουν τις ελευθερίες λατρείας των εθνικών και στην συνέχεια με μια πληθώρα νομοθετημάτων στράφηκαν να εξαλείψουν την αρχαία ελληνική θρησκεία κλείνοντας τα ιερά, απαγορεύοντας τις θυσίες και αφαιρώντας τις περιουσίες τους. Προς το τέλος μάλιστα του 4ου αιώνα, οι ναοί των εθνικών άρχισαν να καταστρέφονται (ιδιαίτερα στην Ανατολή), ενώ η εθνική λατρεία ποινικοποιήθηκε. Μάταια, ο σπουδαίος ρήτορας και σοφιστής Λιβάνιος έκανε έκκληση στον αυτοκράτορα Θεοδόσιο να μεριμνήσει, ώστε να εμποδιστούν οι φανατικοί χριστιανοί να καταστρέφουν τα ιερά των εθνικών.

Το 386 ο επίσκοπος Μάρκελλος της Απάμειας κατέστρεψε το ναό του Δία Βήλου στην Απάμεια, ενώ το 392 καταστράφηκε το Σεραπείο της Αλεξάνδρειας, ένας από τους σημαντικότερους ναούς της αυτοκρατορίας, από τον χριστιανικό όχλο, που καθοδηγείτο από τον πατριάρχη Θεόφιλο. Η καταστροφή του Σεραπείου ήταν σημαντική γιατί κτίστηκε από τον Πτολεμαίο Α και συμβόλιζε την συνύπαρξη, την αλληλοκατανόηση και τον αλληλοσεβασμό των τριών σημαντικότερων πληθυσμιακών ομάδων της Αλεξάνδρειας, των Ελλήνων, των Αιγυπτίων και των Ιουδαίων. Έτσι, η ορθόδοξη χριστιανική θρησκεία μπόρεσε να απορρίψει τελείως την κλασική ελληνική παιδεία, γεγονός που έμεινε γνωστό με την ρήση «χείλη υμνούντα τον Χριστόν δεν δύνανται τον Δίαν να υμνήσουν».

Ο αυτοκράτορας Ουάλης (364-378), με αφορμή την αποκάλυψη μια υποτιθέμενης συνομοσίας για την ανατροπή του από εθνικούς, αποδύθηκε σε ένα «κυνήγι μαγισσών», εξαπολύοντας απηνή διωγμό, κυρίως εναντίον των εθνικών διανοούμενων. Για λόγους αυτοπροστασίας, πολλοί έκαψαν τα βιβλία και τις βιβλιοθήκες τους, αφού ήταν δυνατό να θεωρηθούν ότι κρύβουν μαγείες και επωδούς. Τα θύματα των διωγμών ήταν πολλά, ενώ αρκετοί, για να αποφύγουν τυχών τιμωρία τους, διέφευγαν έξω από τα όρια της αυτοκρατορίας. Έτσι, το 391 τερματίστηκε και η λειτουργία του Αλεξανδρινού Μουσείου, με το διάταγμα του Θεοδοσίου, το οποίο επέβαλλε την καταστροφή όλων των εθνικών ναών της πόλης.

Ο μαρτυρικός της θάνατος

Κατά την περίοδο 412-415 αυτοκρατορικός έπαρχος της Αιγύπτου ήταν ο χριστιανός Ορέστης, ο οποίος όμως, όπως και άλλοι πολιτικοί επισκεπτόταν την Υπατία για να την συμβουλευτεί για θέματα πολιτείας, αλλά και για να παρακολουθήσει τα μαθήματά της. Στο πατριαρχικό θρόνο εν τω μεταξύ ο

Κύριλλος διαδέχθηκε τον αποβιώσαντα Θεόφιλο. Αμέσως ο Κύριλλος άρχισε έναν αγώνα για την «καθαρότητα της πίστης», εκδιώκοντας από την πόλη όλους τους μη ορθόδοξους χριστιανούς. Φυσικά αυτός ο διωγμός έλαβε χώρα και για την επέκταση της θρησκευτικής του δικαιοδοσίας στις υποθέσεις της κρατικής διοίκησης.

Πρώτα θύματα αυτής της τακτικής του ήταν οι Νοβατιανοί και κατόπιν η εβραϊκή κοινότητα της Αλεξάνδρειας. Μόλις ο Ορέστης αντέδρασε, ορισμένοι μοναχοί υπό την παρότρυνση του Κυρίλλου αποπειράθηκαν να τον δολοφονήσουν, τραυματίζοντάς τον στο κεφάλι. Ο Ορέστης βρήκε στην Υπατία έναν σύμμαχο, αλλά το γεγονός αυτό μαζί με το ότι η Υπατία ήταν εκτιμώμενο πρόσωπο της πόλης, ανησύχησε τον Κύριλλο. Προκειμένου λοιπόν να την κατηγορήσει και να την αποξενώσει από τον απλό λαό, ο Κύριλλος την κατηγορήσε ότι ασκούσε μαύρη μαγεία! Η κατηγορία της μαγείας άλλωστε για εκείνη την εποχή ήταν κύριο όπλο της χριστιανικής ελίτ κάθε φορά που επεδίωκε φυσική και ηθική εξόντωση κάποιου αντιπάλου της.

Αγνοώντας τις εκκλήσεις του Ορέστη, ο οποίος εκτός από μαθητής της ήταν και καλός της φίλος, η Υπατία αρνήθηκε να απαρνηθεί τις ιδέες της και να ασπασθεί το Χριστιανισμό.

Το ότι η Υπατία ανακατεύτηκε στα πολιτικά θέματα της Αλεξάνδρειας είναι αδιαμφισβήτητο. Ο μαθητής της Ησύχιος ο Εβραίος έγραφε: *«Κρατώντας τον μανδύα του φιλοσόφου και περπατώντας μέσα στην πόλη, εξηγούσε δημόσια τα γραπτά του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη και άλλων φιλοσόφων σε όλους όσους ήθελαν να ακούσουν... Οι ήθελαν να συμβουλευθούν αυτήν πρώτα για τα θέματα διοίκησης της πόλης».*

Την σαρακοστή λοιπόν του 415, ενώ η Υπατία επέστρεφε στην κατοικία της, μετά από τον συνηθισμένο περίπατό της στην πόλη, μια ομάδα χριστιανών (Παραβαλάνοι, ομάδα νεαρών που λειτουργούσαν ως στρατιωτικό σώμα του Πατριάρχη) αφού έκαψαν το σπίτι της, την έσυραν στην εκκλησία Καισάρειον, όπου ξέσχισαν τα ρούχα της και κομμάτιασαν το σώμα της με όστρακα. Έπειτα, αφού έσυραν τα κομμάτια της σε ολόκληρη την πόλη, τα κάψανε στην πυρά έξω από την Αλεξάνδρεια, στην θέση Κίναρον.

Ο φόνος της Υπατίας περιγράφεται στα γραπτά του χριστιανού ιστορικού του 5ου αιώνα Σωκράτη του Σχολαστικού:

Όλοι οι άνθρωποι την σεβόταν και την θαύμαζαν για την απλή ταπεινοφροσύνη του μυαλού της. Ωστόσο, πολλοί με πείσμα την ζήλευαν και επειδή συχνά συναντούσε και είχε μεγάλη οικειότητα με τον Ορέστη, ο λαός την κατηγόρησε ότι αυτή ήταν η αιτία που ο Επίσκοπος και ο Ορέστης δεν γινόταν φίλοι. Με λίγα λόγια, ορισμένοι πεισματάρηδες και απερίσκεπτοι κοκορόμυαλοι με υποκινητή και αρχηγό τους τον αναγνώστη Πέτρο, έναν οπαδό αυτής της Εκκλησίας, παρακολουθούσαν αυτή τη γυναίκα να επιστρέφει σπίτι της γυρνώντας από κάπου. Την κατέβασαν με τη βία από την άμαξά της, την μετέφεραν στην Εκκλησία που ονομαζόταν Καισάρειον, την γύμνωσαν εντελώς, της έσκισαν το δέρμα και έκοψαν τις σάρκες του σώματός της με κοφτερά κοχύλια μέχρι που ξεψύχησε, διαμέλισαν το σώμα της, έφεραν τα μέλη της σε ένα μέρος που ονομαζόταν Κίναρον και τα έκαψαν.

Οι δολοφόνοι της Υπατίας, όπως αναφέρθηκε, ήταν Παραβαλάνοι, φανατικοί μοναχοί της Εκκλησίας του Αγ. Κυρίλλου της Ιερουσαλήμ, πιθανώς υποβοηθούμενοι από Νιτριανούς μοναχούς. Το αν ο Κύριλλος διέταξε ο ίδιος το φόνο παραμένει ανοικτό ερώτημα. Πάντως, δημιούργησε το λιγότερο το πολιτικό κλίμα που επέτρεψε μια τέτοια θηριωδία. Ο Κύριλλος αργότερα ονομάστηκε άγιος και τιμάται από την Εκκλησία στις 18 Ιανουαρίου.

Ο Κύριλλος, ο οποίος αργότερα αναγορεύτηκε ο πατέρας τους δόγματος της Χριστιανικής Τριάδας και αγιοποιήθηκε όπως είπαμε για τον ζήλο του, έβλεπε στην Υπατία μια συνεχή απειλή για τη διάδοση της Χριστιανικής πίστης. Ο Κύριλλος, τουλάχιστον έμμεσα, ήταν η αιτία του τραγικού της θανάτου. Παρά κάθε επόμενη προσπάθεια να τον απαλλάξουν από το στίγμα του δολοφόνου, το αδιαμφισβήτητο γεγονός παραμένει ότι δεν έκανε καμία προσπάθεια να αποτρέψει το αποτρόπαιο και βίαιο έγκλημα. Το μόνο ελαφρυντικό που μπορεί κανείς να προσφέρει σαν υπεράσπισή του είναι το ότι, τυφλωμένος από τη μανία του φανατισμού, ο Κύριλλος θεωρούσε την Υπατία ως μάγισσα εκπρόσωπο του Κακού.

Ο Ορέστης ανέφερε τη δολοφονία και ζήτησε από τη Ρώμη να ξεκινήσει έρευνες. Αργότερα παραιτήθηκε και έφυγε από την Αλεξάνδρεια. Η έρευνα αναβλήθηκε πολλές φορές λόγω «έλλειψης μαρτύρων» και με όργιο δωροδοκιών και τελικά ο Κύριλλος ισχυρίστηκε ότι η Υπατία ήταν ζωντανή και ζούσε στην Αθήνα.

Αν λάβει κάποιος υπ' όψη τις ειδικότερες πολιτιστικές συνθήκες και τη χαμηλή στάθμη του πολιτισμού, αν προστεθεί σ' αυτό ένας οξύς θρησκευτικός φανατισμός

και αν τέλος συνειδητοποιηθεί ο συγκρητισμός δοξασιών, λαϊκών αντιλήψεων, καθώς και οι από τις αιρέσεις και διαμάχες και τις συζητήσεις προκύπτουσες συγκρούσεις, τότε μόνο μπορεί να κατανοήσει κάποιος, πώς είναι δυνατόν μία φωτισμένη φιλόσοφος να παραδοθεί στην αλόγιστη και ανεξέλεγκτη μανία ενός αφηνιασμένου πλήθους, το οποίο την οδήγησε σ' ένα τραγικό και μαρτυρικό τέλος.

Έτσι χάθηκε το 415 η μεγαλύτερη γυναίκα μύστης του αρχαίου κόσμου και μαζί της έπεσε και η Νεοπλατωνική Σχολή της Αλεξάνδρειας. Η μνήμη της Υπατίας πιθανώς τιμάται από την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στο πρόσωπο της Αγ. Αικατερίνης της Αλεξάνδρειας. Κατά άλλους αυτή είναι διαφορετικό πρόσωπο, μια άλλη χριστιανή Αλεξανδρινή διανοούμενη που δολοφονήθηκε ένα μήνα πριν την Υπατία.

Με την εξάπλωση του Χριστιανισμού, η έρευνα έδωσε τη θέση της στην εμφάνιση πολλών θρησκευτικών λατρειών και μεγάλο θρησκευτικό χάος και ενδιαφέρον για την αστρολογία και το μυστικισμό. Το 640 εισέβαλαν οι Άραβες στην Αλεξάνδρεια και ό,τι είχε απομείνει από το Μουσείο καταστράφηκε. Αλλά αν και η Ευρώπη είχε μπει στους σκοτεινούς χρόνους του Μεσαίωνα, η ελληνική επιστήμη επρόκειτο να επιβιώσει στο Βυζάντιο και να ανθίσει στον Αραβικό κόσμο.

Το έργο της

Με επιχειρήματα και δημόσια αναγνώριση και σεβασμό η Υπατία επισκίαζε κάθε αντίπαλο των Χριστιανικών δογμάτων της Βόρειας Αιγύπτου. Ήταν φημισμένη για το βάθος της γνώσης της και τη γοητεία της προσωπικότητάς της και αγαπημένη των πολιτών της Αλεξάνδρειας. Συχνά την καλούσαν ως σύμβουλο οι άρχοντες της πόλης.

Αν και τα γραπτά της καταστράφηκαν στην πυρκαγιά της βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας, μπορούμε να σχηματίσουμε μια εικόνα του περιεχομένου τους από τα σχόλια σύγχρονών της συγγραφέων. Η Υπατία έγραψε σχόλια για την Αριθμητική του Διόφαντου, επίσης για τον Αστρονομικό Κανόνα του Πτολεμαίου και ακόμα για τις Κωνικές Τομές του Απολλώνιου της Πέργα.

Τα περισσότερα από τα γραπτά της Υπατίας ξεκίνησαν σαν σημειώσεις για τους μαθητές της. Κανένα δεν έχει διασωθεί ολοκληρωμένο, αν και είναι πιθανό τμήματα του έργου της να έχουν ενσωματωθεί στις εκτενείς πραγματείες του Θέωνα. Μερικές πληροφορίες για τα επιτεύγματά της προέρχονται από δασωμένα γράμματα του μαθητή και φίλου της Συνέσιου του Κυρηναίου, που αργότερα έγινε

ο πλούσιος και ισχυρός Επίσκοπος της Πτολεμαΐδας. Κάποτε ο Συνέσιος, Επίσκοπος και γνωστός για τη μόρφωσή του, της έγραψε ζητώντας τη βοήθειά της στην κατασκευή ενός αστρολάβου και ενός υδροσκοπίου, αναγνωρίζοντας τη μοναδική υπεροχή του νου της.

Το σημαντικότερο έργο της Υπατίας ήταν στην άλγεβρα. Έγραψε σχόλια στην Αριθμητική του Διόφαντου σε 13 βιβλία. Ο Διόφαντος έζησε και εργάσθηκε στην Αλεξάνδρεια τον τρίτο αιώνα και έχει ονομασθεί «πατέρας της άλγεβρας». Ανέπτυξε τις απροσδιόριστες (ή Διοφαντικές) εξισώσεις, δηλαδή εξισώσεις με πολλαπλές λύσεις. (Ένα συνηθισμένο παράδειγμα προβλημάτων αυτού του τύπου είναι το πώς μπορούμε να μετατρέψουμε ένα κατοστάρικο σε νομίσματα χρησιμοποιώντας διαφορετικά νομίσματα, 50άρικα, 20άρικα κλπ.). Εργάσθηκε επίσης με δευτεροβάθμιες εξισώσεις. Τα σχόλια της Υπατίας περιελάμβαναν εναλλακτικές λύσεις και πολλά νέα προβλήματα που προέκυπταν σαν συνέπεια στα χειρόγραφα του Διόφαντου.

Η Υπατία έγραψε επίσης μια διατριβή Περί των Κωνικών του Απολλώνιου σε οκτώ βιβλία. Ο Απολλώνιος ο Πέργας ήταν ένας αλεξανδρινός γεωμέτρης του 3ου π.Χ. αιώνα, που προσπάθησε να εξηγήσει τις ασυνήθιστες τροχιές των πλανητών. Το κείμενο της Υπατίας ήταν μια εκκλαίκευση της εργασίας του. Όπως οι έλληνες πρόγονοί της, η Υπατία γοητευόταν από τις κωνικές τομές (τα γεωμετρικά σχήματα που σχηματίζονται όταν ένα επίπεδο τέμνει ένα κώνο). Μετά το θάνατό της, οι κωνικές τομές αγνοήθηκαν μέχρι την αρχή του 17ου αιώνα όταν οι επιστήμονες συνειδητοποίησαν ότι πολλά φυσικά φαινόμενα, όπως οι τροχιές πλανητών, περιγραφόταν με τον καλύτερο τρόπο με τις καμπύλες που προκύπτουν από κωνικές τομές.

Ο Θέων, ο πατέρας της Υπατίας, αναθεώρησε και εξέλιξε τα Στοιχεία της γεωμετρίας του Ευκλείδη και είναι η δική του έκδοση που χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα. Πιθανότατα η Υπατία εργάσθηκε μαζί του σε αυτή την αναθεώρηση. Αργότερα έγραψε μαζί του τουλάχιστον μία διατριβή για τον Ευκλείδη. Η Υπατία επίσης έγραψε τουλάχιστον ένα βιβλίο από την εργασία του Θέωνα για τον Πτολεμαίο. Ο Πτολεμαίος είχε συστηματοποιήσει όλη τη σύγχρονη μαθηματική και αστρονομική γνώση σε ένα έργο 13 βιβλίων, το οποίο μετριοφρονα ονόμασε Μαθηματική Πραγματεία. Άραβες Σχολαστικιστές το μετονόμασαν σε Almagest («Μέγα Βιβλίο»). Το σύστημα του Πτολεμαίου παρέμεινε το κυρίαρχο αστρονομικό έργο μέχρι τον Κοπέρνικο τον 16ο αιώνα. Οι πίνακες της Υπατίας για τις κινήσεις των ουράνιων σωμάτων, ο Αστρονομικός Κανών, ίσως ήταν μέρος των σχολίων

του Θέωνα στον Πτολεμαίο, ή ήταν ξεχωριστό έργο.

Εκτός από τη φιλοσοφία και τα μαθηματικά, η Υπατία είχε ενδιαφέρον για τη μηχανική και την πρακτική τεχνολογία. Τα γράμματα του Συνέσιου περιέχουν σχέδια για αρκετά επιστημονικά όργανα περιλαμβάνοντας έναν αστρολάβο (Ο αστρολάβος χρησιμοποιούταν για τη μέτρηση των θέσεων του άστρων, πλανητών και του ήλιου και για τον υπολογισμό της ώρας και του ανερχόμενου ζωδίου του ζωδιακού).

Η Υπατία ανέπτυξε ακόμα μια συσκευή για τη διύλιση του νερού, ένα όργανο για τη μέτρηση της στάθμης του νερού και ένα διαβαθμισμένο υδρόμετρο από μπρούτζο για τη μέτρηση της ειδικής βαρύτητας (πυκνότητας) ενός υγρού.

Η Υπατία ήταν ο τελευταίος παγανιστής επιστήμονας του δυτικού κόσμου και ο θάνατός της συνέπεσε με τα τελευταία χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Και αφού από τότε δεν υπήρξαν σημαντικές πρόοδοι στα μαθηματικά, την αστρονομία και τη φυσική σε όλο τη Δύση για άλλα 1000 χρόνια, η Υπατία έγινε σύμβολο του τέλους της αρχαίας επιστήμης. Μετά την Υπατία ήρθε το χάος και ο βαρβαρισμός των Σκοτεινών Χρόνων.

Αρκετοί συγγραφείς μνημονεύουν τις διδασκαλίες της Υπατίας σαν Χριστιανικές στο πνεύμα. Πραγματικά, η Υπατία αφαίρεσε το πέπλο μυστηρίου με το οποίο είχε καλυφθεί αυτή η νέα θρησκεία, συζητώντας με τέτοια ευκρίνεια για τις πιο πολύπλοκες αρχές της ώστε πολλοί νεοφώτιστοι στη Χριστιανική πίστη εγκατέλειψαν το Χριστιανισμό για να γίνουν μαθητές της. Η Υπατία αποδείκνυε λογικά την παγανιστική καταγωγή της Χριστιανικής πίστης, αλλά και εξέθετε τα υποτιθέμενα θαύματα που οι Χριστιανοί πρόβαλαν σαν σημάδια «θείας προτίμησης», αναλύοντας τους φυσικούς νόμους που διέπουν τα φαινόμενα.

Συνοπτικά, οι τίτλοι των κυριοτέρων έργων της είναι:

«Υπόμνημα εις Διόφαντον», ο οποίος υπήρξε περίφημος προγενέστερός της μαθηματικός.

«Υπόμνημα στα κωνικά» του Απολλωνίου του Περγαίου, που ήταν επίσης διαπρεπής μαθηματικός.

«Αστρονομικός κανών».

Γνωστά, επίσης, είναι:

«Σχόλια» στο αστρονομικό σύστημα του Πτολεμαίου και στο Απολλωνίου του Περγαίου.

Το έργο, όμως, της Υπατίας χάθηκε και πολλοί ερευνητές το αναζητούν στα συγγράμματα τα παραδοθέντα υπό το όνομα του Διονυσίου του Αεροπαγίτου. Και συγκεκριμένα:

Θεία ονόματα. (Περί των Θείων ονομάτων).

Περί της ουρανίας ιεραρχίας.

Περί της εκκλησιαστικής ιεραρχίας.

Περί της μυστικής θεολογίας.

Δέκα επιστολαί.

Υπάρχουν ακόμη συγγραφές, που μνημονεύονται στα διασωθέντα έργα, οι οποίες όμως δεν παραδόθηκαν ή δεν έχουν ανακαλυφθεί μέχρι τώρα:

- Θεμελειώδεις Θεολογικά κατευθύνσεις.
- Συμβολική Θεολογία.
- Περί του πνευματικού και αισθητού.
- Περί της ψυχής.
- Περί του Θείου προσώπου.
- Περί των Θείων ύμνων.

Συγγράμματα, στα οποία παραπέμπουν οι άλλοι συγγραφείς, τα οποία όμως δεν παραδόθηκαν μέχρις ημών:

- Σχόλιο στα Κωνικά του Απολλωνίου.
- Σχόλιο στην Άλγεβρα του Διοφάντου.
- Σχόλιο στον αστρονομικό κανόνα του Πτολεμαίου.

Έργα άλλων συγγραφέων, τα οποία πιθανόν περιέχουν σκέψεις της Υπατίας:

- Οι συγγραφές, οι επιστολές και οι ύμνοι του μαθητού της και φίλου Συνεσίου του εκ Κυρήνης- κυρίως:

Οι Αιγύπτιοι ή περί της προνοίας.

Δίων ο Χρυσόστομος.

Περί των ονείρων.

Ο εγκώμιος Ύμνος και το δεητικό άσμα στην τριαδική ενότητα.

Η «εσωτερική Θεολογία» του Πρόκλου.

Σε ποιο βαθμό, τώρα, οι σκέψεις της και οι φιλοσοφικές της αντιλήψεις επέδρασαν πάνω στα συγγράμματα του Κυρίλλου και άλλων συγχρόνων της διανοητών, τούτο είναι θέμα μιας περαιτέρω εμπειριστατωμένης και προσεκτικής έρευνας των πηγών, με μέθοδο αυστηρώς συγκριτική, δηλαδή με λεπτομερή και ακριβή αντιπαραβολή, εξέταση και ερμηνεία των κειμένων.

Η διδασκαλία της

Να αναπαραστήσει κάποιος με ακρίβεια τις αντιλήψεις τις κοσμοθεωρητικές της Υπατίας δεν είναι εύκολο έργο, διότι λείπει από μας η δυνατότητα να παρακολουθήσουμε την εξελικτική πορεία των φιλοσοφικών της ιδεών. Έτσι η ερώτηση: Τι μπορούμε με βεβαιότητα να γνωρίζουμε σχετικά με τη φιλοσοφία της Υπατίας, παραμένει μετέωρη περίπου.

Η μέθοδος, που οι ερμηνευτές ακολουθούν, είναι η μελέτη της νεοπλατωνικής φιλοσοφίας γενικότερα και ειδικότερα των διδασκάλων της Υπατίας πρώτον και δεύτερον η σχολαστική έρευνα των συγγραμμάτων ή των απόψεων των μαθητών της. Ιδιαίτερα ο Συνέσιος ο εκ Κυρήνης, ο οποίος έγινε το 411 μ.Χ. επίσκοπος Πτολεμαίδος, φαίνεται να ευρίσκεται σε πνευματική σχέση με την Υπατία ανάλογη περίπου μεταξύ του Σωκράτους και του Πλάτωνος. Αυτό φαίνεται από τις επιστολές του Συνεσίου, από τις οποίες έξι απευθύνει στην Υπατία. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε μία επιστολή του προς την Υπατία την παρακαλεί να κατασκευάσει προς χάρη του «υδροσκόπιο» και να του το αποστείλει. Προκαλεί εξ' άλλου βαθιά εντύπωση ο προσκυνηματικός τόνος των επιστολών του Συνεσίου και η προσφώνηση της Υπατίας ως «δεσποίνης σεβασμίας».

Ιδιαίτερα, ωστόσο, αποκαλυπτική είναι η 136 επιστολή του Συνεσίου προς τον αδελφό του, στην οποία υπογραμμίζει τους γλυκούς καρπούς από τη φιλοσοφική διδασκαλία της Υπατίας και την ακμή στην οποία αναβίβασε την σχολή της Αλεξανδρείας, που διηύθυνε η φιλόσοφος. Ο Συνέσιος προχωρεί στην εν λόγω επιστολή του σε μια σύγκριση ανάμεσα στον πνευματικό πλούτο της αλεξανδρινής σχολής και στην πενία της φιλοσοφικής διδασκαλίας της αθηναϊκής σχολής. Ο Συνέσιος αναφέρει επί λέξει τα εξής : «νυν μιν ουν εν τοις καθ' ημάς χρόνοις Αίγυπτος τρέφει τας Υπατίας δεξαμένης γονάς, αι δε Αθήναι πάλαι μιν ην η πόλις εστία σοφών, το δε νυν έχον σεμνύουσιν αυτάς οι μελισσοουργοί: τώρα μιν στους ιδικούς μας χρόνους, η Αίγυπτος δέχεται και τρέφει τα σπέρματα της διδασκαλίας της Υπατίας, αλλά η Αθήνα στην παλαιά εποχή ήταν η πόλη η εστία των σοφών, αλλά στο παρόν την δοξάζουν μόνο οι συλλέγοντες το μέλι».

Ο αυτός Συνέσιος στην 105 επιστολή του προς τον αδελφό του Ευόπτιο υπογραμμίζει τρία βασικά σημεία, στα οποία αντικατοπτρίζεται με σαφήνεια και καθαρότητα η βασική φιλοσοφική γραμμή της Υπατίας:

Πρώτον, η ανάσταση της ψυχής προ του σώματος και άνευ σώματος.

Δεύτερον, διαρκής αναδημιουργία του κόσμου.

Τρίτον, άρνηση της εγέρσεως της σαρκός, υπό τη χοϊκή-επίγεια μορφή της.

Όλοι οι νεοπλατωνικοί είναι της γνώμης ότι μόνο το πνεύμα είναι αθάνατο. Πολλοί και σημαντικοί ερευνητές πιστεύουν ότι ο μέγας χριστιανός θεολόγος Ωριγένης επηρέασε όλους τους διανοητές προς αυτή την κατεύθυνση.

Αναλυτικότερα, οι θεμελιώδεις γνωσιολογικές, οντολογικές - μεταφυσικές και αξιολογικές ιδέες της Υπατίας είναι οι κάτωθι και κινούνται επάνω στις βασικές γραμμές της φιλοσοφίας του Πλωτίνου:

α) Η γνωσιολογία της Υπατίας είναι επηρεασμένη από όλη την προηγούμενη φιλοσοφική θεματική, συγχρόνως και από τις χριστιανικές αντιλήψεις. Ο ανθρώπινος λόγος είναι εικόνα του θείου λόγου (αποτελεί τρόπον τινά προσωπικό αντίγραφο του πατέρα θεού, αν και είναι κατά πολύ υποδεέστερος από τον ίδιο το θεό (οι γνώσεις μας πηγάζουν από τη λογική, με αυτή συλλαμβάνουμε και ερμηνεύουμε τον κόσμο και με αυτήν οικοδομούμε τις επιστήμες. Βέβαια, η φιλόσοφος Υπατία αποκρούει την παντοδυναμία της ανθρώπινης λογικής και της ανθρώπινης γνώσεως και θεωρεί ότι όλα τελούν κάτω από ένα "σχέδιο" της προνοίας του Δημιουργού. Χωρίς, ωστόσο, την παρουσία του λόγου θα ήταν αδύνατη η γνώση του κόσμου και ο προσανατολισμός μέσα σ' αυτόν. Θεωρεί ύβρη και αμαρτία την πεποίθηση ότι οι γνωστικές μας δυνατότητες είναι απεριόριστες και ασύνορη η γνώση. Ασφαλώς, η Υπατία πιστεύει ότι ο έσω άνθρωπος έχει προτεραιότητα και ότι η ψυχή με τη λογική της και ευρύτερα με τη συνείδησή της μορφώνει, σχηματοποιεί, σμιλεύει τον κόσμο. Ο λόγος έχει και τις υπηρετικές του δυνάμεις. Όλα τελούν υπό τη σκέπη του. Ακόμη και όταν φαίνεται ότι κατά το θυμοειδές ή κατά το επιθυμητικό ενεργούμε, δεν απουσιάζει και τότε η κατευθύνουσα δύναμη του λόγου. Η έκπτωση, εν τούτοις, του ανθρώπου οφείλεται και στην υπερβολική πίστη στον λόγο, η οποία τον οδηγεί σε κατάχρηση της ελευθερίας του και της ελευθερίας της βουλήσεώς του.

β) Οντολογικές-μεταφυσικές. Ο κόσμος είναι, βέβαια, δημιούργημα του θεού και γι' αυτό ο υλικός κόσμος είναι καλός. Αλλά η διεστραμμένη βούληση πολλές φορές του ανθρώπου τον οδηγεί σε υπερεκτίμηση του υλικού στοιχείου και τον αλυσοδένει στη σάρκα και στις διάφορες ηδονές του. Τα όντα και ο κόσμος έχουν κάτι από την ουσία του θείου, αφού ο θεός είναι αιώνιος και ο δημιουργός του κόσμου. Τα όντα σύγκεινται και διαποτίζονται από αυτή την θεία ουσία ή κατά τον τρόπο του Πλάτωνος, τον οποίο σημειωτέον ακολουθεί πολλές φορές πιστότερα από τον Πλωτίνο η Υπατία: ο κόσμος των ιδεών είναι ο αληθινός κόσμος (το υλικό στοιχείο είναι απείκασμα του νοητού(η απομάκρυνση από το τελευταίο (το νοητό) φέρει προς την ύλη. Πρόκειται για μία πορεία από το φως προς το σκότος. Έτσι η ύλη στη φιλοσοφία της Υπατίας έχει περισσότερο ηθική έννοια και ολιγότερο

οντολογική σημασία.

Το ερώτημα πώς εξελίσσεται ο κόσμος, μηχανοκρατικά ή τελολογικά δεν την απασχολεί βαθύτερα, διότι πιστεύει ότι ο θεός ως τέλειο και υπέρτατο ον κυβερνά, συντηρεί και προνοεί για τον κόσμο. Υπάρχει ένα ειλημμένο σχέδιο μέσα στο νου του Θεού. Πέρα από τις απαιτήσεις, που, όπως αναφέραμε, δίνει η Υπατία στο οντολογικό και κοσμολογικό ερώτημα του μεταφυσικού προβλήματος, ασχολείται και με το ψυχολογικό-ανθρωπολογικό ερώτημα, αφού δεν υπάρχει κανείς χώρος για το θεολογικό ερώτημα (πιστεύει στην ύπαρξη του θεού και ο λόγος της είναι ένθεος). Ο άνθρωπος αποτελείται από δύο στοιχεία: την ψυχή και το σώμα, αυστηρώς ιεραρχημένα κατά τον τρόπο της αντιστοιχίας πνεύματος-ύλης. Το πνεύμα φέρεται επί της ύλης και την κατευθύνει, η ψυχή κυβερνά το σώμα και την ψυχή πρέπει να κυβερνά ο λόγος. Το πολυτιμότερο μέσα στη ζωή και στην πράξη του ανθρώπου είναι η πίστη και όχι η γνώση. Η Υπατία δεν περιφρονεί τη γνώση, αφού άλλωστε η πίστη και η γνώση είναι αποκάλυψη του θείου λόγου και επειδή κατάγονται και οι δύο από το θεό καμία αντίθεση δεν υφίσταται μεταξύ τους.

γ) Αξιολογία. Η Υπατία θεωρεί τις θρησκευτικές αξίες ως το θεμέλιο όλων των άλλων αξιών και σ' αυτές υποτάσσει τις αισθητικές και ηθικές αρχές και αξίες. Το πρώτο κριτήριο της αλήθειας του ανθρώπου και του κόσμου είναι η πίστη στην Αποκάλυψη (το δεύτερο κριτήριο είναι η αυθεντία της εκκλησίας και το τρίτο η επίγνωση του ανθρώπου ότι οι εσωτερικές του εμπειρίες οδηγούν σε όσο το δυνατό βέβαιες απόψεις και αντιλήψεις.

Επηρεασμένη από τον Σωκράτη και τον Πλάτωνα η Υπατία ισχυρίζεται ότι μία ανθρώπινη πράξη είναι ορθή, μόνο όταν στηρίζεται στην αυθεντική και γνήσια γνώση. Η αμαρτία, η αστοχία και το ολίσθημα είναι το αποτέλεσμα ελλειπτικής γνώσεως, κακής εκτιμήσεως ή συγκινησιακής επήρειας. Το κάλλος για την Υπατία ήταν ένας κανόνας ζωής, η άγνοια είναι η ασχήμια, η ωραιότητα είναι κάτι παραπάνω από την απλή συμμετρία, έχει μία βαθιά εσωτερική σχέση προς την ιδεατή πραγματικότητα, όπως την ανέπτυξε ο Πλάτων. Πρόκειται για μια υψηλότερη, ανώτερη απεικόνιση των ιδεών του Πλάτωνος από όσο είναι οι παραστάσεις των αισθητηριακών αντιλήψεων. Το φυσικό κάλλος υπερβαίνεται από το ψυχικό και το ψυχικό από το πνευματικό κάλλος. Η ύψιστη ομορφιά, επομένως, ταυτίζεται με την ύψιστη πραγματικότητα. Η Υπατία διακρίνει και εκείνη κατά τον τρόπο του Πλωτίνου τις αρετές. Την πρώτη βαθμίδα κατέχουν οι πολιτικές αρετές: οι αρετές δηλαδή της πρακτικής σοφίας, θάρρος, μετριοφροσύνη, δικαιοσύνη.

Τη δεύτερη βαθμίδα την συνιστούν οι λεγόμενες καθαρτικές της σάρκας αρετές, ενώ την τρίτη και ύψιστη βαθμίδα την συγκροτούν οι ανώτερες αρετές, εκείνες δηλαδή που μας ανάγουν προς το θείο και μας βοηθούν να φύγουμε από την ύλη και εν συνεχεία να καταφύγουμε στο θεό, από τον οποίο ο ίδιος ο άνθρωπος απέκοψε τον εαυτό του και απώλεσε την ευδαιμονία του. Οι ανώτερες αρετές: Πίστη, αγάπη, ελπίδα αντιπροσωπεύουν και συγχρόνως εμπραγματώνουν τους ύψιστους και έσχατους σκοπούς της ανθρώπινης ζωής(η άμεση επαφή με το αγαθό διασφαλίζει την εσωτερική ευτυχία και δίνει νόημα ουσιαστικό στη ζωή.

Οι γνωσιολογικές, οντολογικές-μεταφυσικές και αξιολογικές απόψεις της Υπατίας δεν έλαβαν πολλές φορές ακριβώς υπ' όψη τα δόγματα της χριστιανικής θρησκείας. Το φιλοσοφικό της ενδιαφέρον γύρω από τα διαιώνια προβλήματα: Της ύλης, της ιδέας, της ζωής, της ουσίας της υπάρξεως και του όντος υπερέβαιναν τους στενούς ορίζοντες ενός αδυσώπητου κάποτε θεολογικού προβληματισμού, ενώ ο μεγάλος θαυμασμός της Υπατίας προς το παραδεδομένο φιλοσοφικό αγαθό, η λατρεία της προς την προηγούμενη φιλοσοφική παράδοση και γενικότερα προς την ελληνική γραμματεία, έδωσαν λαβή σε επικίνδυνες παρερμηνείες. Έτσι, φανατικοί, άκριτοι και ρηχοί ως προς την σκέψη τής απέδωσαν το στοιχείο του παγανισμού, μομφή η οποία την οδήγησε στη μαρτυρική της θανάτωση.

Η Υπατία υπήρξε η πρώτη διαπρεπής φιλόσοφος και μαθηματικός, η οποία παρέσυρε αρχαίους φραγμούς αναφορικά με τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία και τη συνδρομή της στις επιστήμες και μάλιστα στη φιλοσοφία. Εμείς, όμως, στο πρόσωπο της Υπατίας θέλουμε να βλέπουμε μίαν αυθεντική φιλόσοφο, έναν ακόμη πατέρα της εκκλησίας και οπωσδήποτε μία μάρτυρα της γνώσης.

Επίλογος

Το γεγονός ότι το όνομά της δεν είχε λησμονηθεί ολότελα, οφείλεται σε κάποιους συγγραφείς αλλά και στον Άγγλο ιστορικό Gibbon του 18ου αιώνα. Στη Γαλλία ένα άρθρο στην «Εγκυκλοπαίδεια» της οποίας συνεκδότης υπήρξε ο Βολταίρος, εξύμνησε την Υπατία ως πρόδρομο του Διαφωτισμού. Ο Φρειδερίκος Σίλερ σχεδίασε ένα θεατρικό έργο πάνω στις συνθήκες της δολοφονίας της και στην Αγγλία εκδόθηκε στα μέσα του περασμένου αιώνα το πολυδιαβασμένο μυθιστόρημα «Υπατία» του Charles Kingsley, με το οποίο η αρχαία φιλόσοφος έγινε για πρώτη φορά ευρύτερα γνωστή. Από τότε όμως δεν εκδόθηκε κανένα νέο μεγαλύτερο έργο γι' αυτήν και λείπει ακόμη μία καινούργια συνοπτική επεξεργασία του ιστορικού υλικού για το πρόσωπο και το περιβάλλον της.

Παρά το μίσος των χριστιανών κατά της Υπατίας, στην ιστορία του πολιτισμού καταγράφηκε ως η πρώτη γυναίκα που δίδαξε δημόσια και μάλιστα στο επιστημονικό πεδίο της υψηλής θετικής διανόησης, συμβολίζοντας την ελευθερία της σκέψης και του λόγου, στοιχεία που ερχόντουσαν αντίθετα με τις διδαχές του χριστιανισμού και ιδιαίτερα εκείνης της πρωτοχριστιανικής κοινωνίας που έβλεπε την τυφλή υποταγή και την βία ως μοναδική διέξοδο προς το Θείο. Η ιστορία της Υπατίας πρέπει να διδάξει όλους μας, ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας και εθνικότητας. Πριν ξεστομίσουμε την κλασική ρήση του νεοέλληνα «έτσι τα βρήκα, έτσι θα πάω», σκεφτείτε! Θυμηθείτε τους διωγμούς των προγόνων μας και δείτε τον χριστιανισμό απλά ως μία ακόμη θρησκεία αυτού του πλανήτη. Τίποτε περισσότερο και τίποτε λιγότερο. Αυτά, για όσους νομίζουν πως «τζιχάντ» (=ιερός πόλεμος) συμβαίνει μόνο στον καιρό μας από ακραίους ισλαμιστές!

Σημείωση: καθώς η ηθική αυτουργία του Κύριλλου στην δολοφονία της Υπατίας δεν είναι αποδεκτή από την Εκκλησία (πως θα μπορούσε άλλωστε, απ' την στιγμή που τον έχει αγιοποιήσει;), χάριν πολυφωνίας παρατίθεται και η αντίθετη άποψη σ' αυτήν εδώ την ιστοσελίδα.

Πηγές

mathsforyou.gr | minimalist-minimalist.blogspot.com | esoterica.gr | nespa.pblogs.gr | live-pedia.gr | blogs.sch.gr